

Krubb-bitning

Hur går det till?

Hästen tar stöd med tänderna i stalldörren, överdelen av ett staket eller andra utskjutande delar som kan finnas till hands och drar in luft. Detta kallas krubbitning. Sådant beteende kan ha utförts av hästar sedan Middle Palaeolithic. Det första som skrivits om detta var år 1696.

Beteendet drabbar 4-5% av alla hästar. Har de en gång fått beteendet är det svårt att få bort det. Krubbitare spenderar mellan 3 och 20% av sin tid med beteendet.

Till att börja med kanske hästen bara gnager lite på foderkrubban, stallinredningen eller staketet men sedan utvecklas vanan så att hästen sväljer luft.

Varför gör hästen så?

Trots mycket forskning är det stereotypa beteendet inte helt klarlagt. Utvecklingen av stereotypier är en lång process och man vet ganska lite om ursprunget. Man tror att det i första hand är en reaktion mot stress och frustration att inte kunna utföra naturliga beteenden. Stress triggar hög oral aktivitet hos hästar som har ett krubbitarbeteende. Dessa hästar har överlag en högre stressnivåer generellt jämfört med icke krubbitare samt ett flyktbeteende gentemot frustration. Krubbitning kan alltså ha utvecklas som ett sätt att hantera stress. Denna stress/frustration kan ha olika orsaker.

Hästen står inne långa perioder och har inte möjlighet att själv motionera bort stressen. Hästar som inte har ett krubbitarbeteende tenderar att röra sig mer än krubbitare för att hantera stress och krubbitare har lägre hjärtfrekvens än andra hästar då de utsätts för stress knutit till mat.

Box- eller stalldesign kan också spela roll. Hästen är ett flockdjur och kan bli stressat av att isoleras från andra hästar.

Otillräckligt med grovfoder eller fibrer. Krubbitningen förekommer till största delen inom en halvtimme efter att hästen fått mat. Detta antyder att krubbitning kan vara en manifestation av en fortsatt ät-motivation. Hämmad fodertillgång är alltså en trolig orsak till stereotypt beteende. Man tror också att krubbitning kan vara ett sätt att lösa magproblem. Tarmsyran blir högre på hästar som fått koncentrerad mat få gånger om dagen. Genom att krubbita höjer hästarna pH-värdet i magen pga ökad mängd saliv. Behandling med antacider reducerar frekvensen av krubbitning. Maten tar längre tid på sig att passera tarmarna på en häst som krubbitar. Det verkar troligt att ett komplext samband finns mellan tarmproblem och hjärnans fysiologi på krubbitare.

Andra förklaringar finns; tex. neurofysiska dysfunktioner i centrala nervsystemet. Man har funnit lägre serotonin-nivåer hos krubbitare jämfört med icke krubbitare, vilket antyder att serotonin-systemet skiljer sig. En del undersökningar visar att krubbitare har en starkare reaktion på akuta stressorer. En undersökning visade också på en basal ganglie- (neurofysisk) dysfunktion hos krubbitare. Vilket som är honan vilket som är ägget återstår att forskas om.

Beteendet gör att kroppen avsöndrar dopamin/opiater som blir beroendeframkallande. Injektioner av anti-opiater reducerade krubbitarbeteendet. Kortisol nivåerna var avsevärt högre före krubbitningen än efter vilket indikerar att krubbitningen är ett sätt att reducerar stressnivåerna.

Riskfaktorer för krubb-bitning

- Hämmad fodertillgång.
- Liten möjlighet till fysisk kontakt.
- Högkoncentrerat foder. Hästar som regelbundet får koncentrerad mat löper större risk för

att bli krubbitare än de som har fri tillgång på grovfoder.

- Abrupt avvänjning.
- Föl som fått koncentrerad föda före avvänjning (4 gånger större risk att bli krubbitare).
- Avvänjningsmetod. Naturlig avvänjning minskade risken för utveckling av stereotypa beteenden.
- Hingstar löper större risk än ston.
- Föl som stallats före avvänjning.
- Mycket tid inomhus. Ju mer tid hästarna tillbringade utomhus, desto mindre risk för att de skulle utveckla ett stereotypt beteende.
- Vissa raser (främst varmblood och fullblood) har större benägenhet att bli krubbitare. Det är dock oklart om det beror på raserna som sådana eller på hanteringen av dessa raser.

Vad är problemet med ett sådant beteende?

Krubbitning är förmodligen det mest skadliga stereotypa beteendet hos hästar. Deras framtänder skadas (tanderosion) vilket leder till att de får problem med att beta. Ojämn eller överdrivet slitna tänder är ett säkert tecken på en krubbitare. Viktminskning, ändrad tarmfunktion, gastrit/magsår och kolik (särskilt om de är över 20 år) är andra problem som kan drabba en krubb-bitare. Eftersom de får in luft i matsmältningskanalen blir fodersmältningen mindre effektiv, vilket betyder att det blir svårare att hålla dessa djur i god kondition.

Vad kan man göra?

Det är svårt att få bort beteendet. Man bör i första hand tillgodose hästen dess behov, innan beteendet förebyggs fysiskt. Metoder som behandlar symptomen minskar hästarnas välmående. Det stereotypa beteendet minskar stressen och ev. tarmproblem.

- Ge hästen obegränsad tillgång till stråfoder om hästen är uppstallad.
- Låt hästen vara i stallet så lite som möjligt. (En del hästar fortsätter emellertid att krubbita och svälja luft även i hagen.)
- Mer personal och mer mänsklig kontakt i stallet.
- Utsätta hästarna för minimal frustration, t.ex.

genom att mata och träna före andra hästar på gården.

- Krubb-bitar-rem/krage. Hästar som sväljer luft kan utrustas med en bred halsrem som kallas krubbitarrem. Den fästs runt halsen just där huvudet möter halsen och tanken är att om den spänns åt hårt nog kan inte musklerna dra sig samman och hästen kan inte svälja luft. Det är en slags självstraff i och med att hästen känner obehag så snart den försöker svälja luft. Anordningen har säkert enhämmande effekt men jag har både sett och hört hästar svälja luft med remmen på. Det finns dock nackdelar med krubbitarrem. Den ökar krubbitarbeteendet så att det blir mer frekvent efter användandet än före. Användningen ökar även stressen hos hästen.
- Stallinredning och staket kan målas med aloe-saft som smakar beskt eller liknande preparat vilka faktiskt tycks ha en avskräckande effekt på krubbitare.
- Operativt ingrepp kan göras för att avhjälpa dessa problem men med varierande resultat. Liksom i fråga om vävning kan vanan jämföras med ett drogmissbruk och är därför svår att komma till rätta med när den en gång grundlagts.
- Medicin. Istället för att använda de olika behandlingsmetoderna separat får man bäst resultat om man kombinerar beteendeterapi med medicin. Krubbitning aktiverar narkotiska receptorer och dopamin-receptorer i CNS. Narkotiska antagonist kan vara en effektiv behandling mot stereotypa avvikande beteenden.

En studie visade att efter hästar visat stereotypt beteende i 12 veckor kunde det avbrytas om man tillgodosåg deras behov av mer sällskap med andra hästar. Hästar som är krubbitare kan även förändra beteende i ny miljö.

“Smittar” beteendet?

Ofta sägs det att hästar tar efter andra hästars ovanor så därför vill vissa stallägare inte ha vävare, krubbitare och liknande i sitt stall. Det har emellertid gjorts utredningar som visar att ovanorna inte nödvändigtvis smittar av sig - men om djurets miljö och förhållande uppmuntrar uppkomsten av en sådan vana, eller om hästen är lagd åt det hållet, kan det speciella beteendet

det mycket väl utvecklas. Det påminner om en familj där föräldrarna röker; några av barnen kanske följer deras exempel, andra inte.

Hästar som har en vävare som granne löper något större risk än andra att bli krubbitare.

Slutsats och reflexion

För att förebygga stereotypa beteenden såsom krubb-bitning bör man tillgodose hästarnas naturliga behov av att äta och av grupptillhörighet. Hur avvänjningen går till verkar också spela en stor roll. Om hästen just inlett sitt beteende kan det gå att avbryta genom att förbättra hästens miljö. Om beteende har fått fortgå en längre tid däremot har hästens belöningssystem blivit så starkt att det är svårt att bli av med beteendet, även om miljön förändras.

Min jämförelse med den information man kan hitta i boken "Förstå hästen" (se nedan) stämmer väl med de andra källorna.

Det som förvånar mig är att man i modern hästhållning inte gör mer för att låta hästen utföra sina naturliga behov.

Källor

Förstå hästen (Lesley Bayley, Richard Maxwell)

Equine behaviour (Paul McGreevy)

The effect of feeding stress-test on the behaviour and heart rate variability of control and crib-biting horses (Kristina Nagy, Gábor Bodó, György Bárdos, Andrea Harnos, Péter Kabai)

Aetiology and treatment of crib-biting/wind sucking in horses: new opportunities (K.Nagy, G. Bodó)

The putative welfare-reducing effects of preventing equine stereotypic behaviour (S D McBride, D Cuddeford)

Investigation into the use of narcotic antagonists in the treatment of a stereotypic behavior pattern (crib-biting) in the horse (Dodman NH, Shuster L, Court MH, Dixon R)

Carita Johansson

Hästens beteendebiologi, V-2011